

Verslag Open Space RJN, 4 april 2011

Topic Hate Crime & Restorative Justice

1. Probleemomschrijving (pitch)

Hate crime ontstaat als problemen rondom een bepaalde (minderheids)groep escaleren en er agressie en geweld tegen leden van die groep ontstaat. Dit gaat meestal gepaard met maatschappelijke polarisatie en het indelen van mensen in een Wij-groep en een Zij-groep.

Als er eenmaal hate crime is ontstaan, blijkt het strafrecht hier vaak niet goed op te kunnen reageren. De politiek pleit voor harder straffen in dit soort gevallen, maar in praktijk is dit niet effectief. Herstelrecht kan dan een alternatief vormen, zowel in de preventieve fase, als conflicten nog niet geëscaleerd zijn tot delicten, als in de strafrechtelijke fase, als aanvulling op of als alternatief voor strafrechtelijke afdoening.

Een belangrijke sleutel voor het voorkomen en aanpakken van hate crime ligt in het betrekken van de (lokale) gemeenschap, het mobiliseren van de zwijgende meerderheid. De vraag is hoe dit zoal plaats kan vinden. En welke passende (herstelgerichte) methoden er bestaan of hiervoor nader ontwikkeld zouden kunnen worden.

2. Orientatie: wat roept het thema Hate Crime & Restorative Justice op bij de deelnemers?

- De groep meent dat de nadruk bij het aanpakken van maatschappelijke (criminaliteits)problemen tegenwoordig teveel op 'ras' en etnisch-culturele verschillen wordt gelegd. Professionals en burgers handelen te vaak vanuit vooroordelen, 'culturele' veronderstellingen over het 'zijn' van de ander, gebrek aan herkenning en de behoefte aan ordening, wat leidt tot het verkeerd beoordelen van uiterlijk gedrag.
- Ahmed Magouz van Spirit verhaalt van twee Marokkaanse jongens die hun motorrijbewijs hadden gehaald en een nieuwe motor hadden gekocht. Zij gingen daarmee expres voor het politiebureau rijden, waarop ze prompt werden aangehouden en aan hen werd gevraagd hoe ze aan die motor kwamen en of ze wel een rijbewijs hadden. Op het positieve antwoord werd door de politie met ongeloof gereageerd.
- Dit voorbeeld geeft de 'tweespalt' aan die voortvloeit uit culturele stereotypen: de reactie van de politie is ingegeven vanuit het foutieve beeld dat Marokkaanse jongeren niet op legale wijze aan een motor kunnen komen. De provocatie van de jongens vloeit

voort uit woede vanwege onbegrip en confrontatie met dergelijke stereotypen, ook zij handelen derhalve uit een stereotype beeld van de politie.

- Er volgt een groepsdiscussie over de vraag of er een verschil is tussen de conflicten die vroeger bestonden tussen autochtone jongeren uit belendende dorpen op het platteland en de huidige problemen in de multi-culturele samenleving met allochtone / marokkaanse / islamitische jongeren. In Aalsmeer bestaat overlast door autochtone "witte" jongeren, die in principe vergelijkbaar is met de overlast door allochtone en/of gemengde groepen in de grote steden. Er wordt vaak teveel aandacht besteed aan de etnische afkomst van jongeren die criminaliteit en overlast veroorzaken, dat werkt stigmatiserend.
- Al pratende blijkt dat diverse deelnemers bij hate crime allereerst denken aan problemen rond allochtone jeugdgroepen.
- Vervolgens wordt gediscussieerd over de vraag of de problematiek van jeugdgroepen / gangs eigenlijk wel hetzelfde is als hate crime. Bij hate crime gaat het om criminaliteit gericht tegen bepaalde (bevolkings)groepen die als slachtoffer worden gekozen vanwege hun **identiteit**: hun etnische, culturele, religieuze of seksuele identiteit.
Als bepaalde allochtone jeugdgroepen veel criminaliteit en overlast veroorzaken, kan dit polarisatie in een buurt versterken, de negatieve beeldvorming over die groep allochtonen versterken en hate crime veroorzaken. Het is dus niet hetzelfde maar er kan wel een verband tussen ontstaan.
- In de discussie die volgt lopen de voorbeelden van criminaliteit en overlast door allochtone jeugdgroepen enerzijds en hate crime anderzijds wat door elkaar heen. Uit de discussie wordt wel duidelijk dat voor beide problemen geldt dat de sleutel voor de oplossing in de wijk ligt, in het op een positieve manier mobiliseren van de sociale omgeving.

3. Relatie Hate Crime & Restorative Justice

- Er wordt gesteld dat het van groot belang is voor het voorkomen van hate crime dat er in een zo vroeg mogelijk stadium geïnvesteerd wordt in probleemgroepen en het versterken van de positieve krachten in een buurt. Het voorbeeld wordt genoemd van iemand die een schaakclub heeft opgezet voor risicojongeren in een probleemwijk. Iedereen beaamt dat dit soort pro-actieve (burger)initiatieven goud waard zijn. Restorative Justice speelt in deze pro-actieve fase echter nog geen rol, omdat RJ alleen een rol kan spelen als zich al conflicten voordoen: er moet immers iets beschadigd zijn dat herstel behoeft.

- RJ kan wel ingezet worden in de zgn. preventieve fase waarin er al wel problemen zijn, maar de conflicten nog niet geëscaleerd zijn tot een delict. Instanties die RJ-methoden in deze fase kunnen inzetten zijn maatschappelijke instanties zoals scholen, zorg- en welzijnsinstellingen, woningbouwverenigingen, kerken, sportverenigingen etc.
- RJ kan ook in de strafrechtelijke vervolgfase ingezet worden, waarin een conflict is geëscaleerd en er sprake is van een delict en het strafrechtssysteem ingeschakeld is doordat er aangifte bij de politie is gedaan. Strafrechtelijke instanties zoals de politie, het OM, de rechter, het gevangeniswezen, de reclassering maar ook ketenpartners als de Raad voor Kinderbescherming kunnen in deze fase in principe doorverwijzen naar instanties die RJ aanbieden.
- Bovenstaande geldt in het algemeen voor het inzetten van RJ in de verschillende fasen. Vervolgens wordt er gediscussieerd over wat precies de verbinding is tussen Restorative Justice en Hate Crime. Genoemd worden gedeelde aspecten als:
  - a) de noodzaak om vooroordelen weg te nemen
  - b) het tegengaan van hate communication om te voorkomen dat het conflict misbruikt wordt als 'aanleiding' om hate crime te initiëren
  - c) het belang van het betrekken van (stakeholders binnen) de gemeenschap.
- Daarnaast gaat het er om dat het strafrecht vaak weinig kan met hate crime incidenten en dat er potentieel lijkt te zitten in het inzetten van herstelgerichte methodieken bij de aanpak van hate crime. Dat gebeurt incidenteel al, waarbij b.v. Eigen Kracht conferenties, (peer)mediation, buurtoverlastbemiddeling of dialogue for peaceful change methodieken ingezet worden. Deze voorbeelden worden hieronder nader besproken en toegelicht.

4. Enkele voorbeelden van een succesvolle aanpak van conflicten met / tussen bepaalde (bevolkings)groepen

4.1 De methode van Dialogue for Peaceful Change

Jaap van der Sar en Bart de Jong (Dialogue for Peaceful Change) vertellen over het (prijswinnende) project dat Dialogue for Peaceful Change (DPC) in Chicago uitvoert met gang jongeren (high performing communities). Voor meer informatie over Dialogue for Peaceful Change zie: <http://www.stichtingoikos.nl/?nid=47020>
 Voor informatie over het project in Chicago: <http://dialogueforpeacefulchange.blogspot.com/>

Het ijsberg escalatiemodel

DPC hanteert het zgn. ijsberg escalatiemodel. Uitgangspunt daarbij is dat het conflict herframing/deconstructie behoeft. Zij benadrukken dat als conflicten escaleren, je daarin 3 fasen kunt onderscheiden:

1. de aanloop tot het conflict;
2. de escalatie daarvan,
3. de nafloei daarvan

In fase 1 en 3 kan en moet je als gemeenschap intensief investeren. Degenen met wie gezocht wordt naar een oplossing moeten zorgvuldig worden geselecteerd op capaciteit tot openheid en reflectie (niet praten met de 'rotzakken').

Fase 2 moet je overlaten aan de politie/justitie, daar is voor de gemeenschap op dat moment niet in te interveniëren.

- Uitgangspunt is dat de gemeenschap belang heeft bij de oplossing van het conflict, maar ook – en vooral – dat voorkomen moet worden dat een conflict escaleert en blijft doorwerken. Veelal worden conflicten tussen twee partijen door de gemeenschap 'vermaakt' tot iets groter, waardoor moeilijk te corrigeren beeldvorming ontstaat en uitvergroting (hate communication). Soms ook blijft het conflict daarna lange tijd broeien (zgn. Balkaneffect).
Vanuit de gedachte *'it takes a village to raise a child'* moet worden gezocht naar het proportionaliseren van het conflict.

De rol van de justitiële autoriteiten

Maar de justitiële autoriteiten spelen niet alleen in fase 2 een belangrijke rol. Ook in fase 1 en 3 is het van belang dat de community aanpak op het tweede niveau gedragen wordt door de justitiële autoriteiten (politie, openbaar ministerie). Betrokkenen moeten weten dat de inzet van vrijwilligers vanuit de gemeenschap de steun hebben van de autoriteiten, die in de kring daarbuiten 'de wacht houden'.

Doel is de conflicterende jongeren 'terug in het gewone leven te krijgen', ook na eventuele detentie.

In Chicago is het een succes en het model wordt gekopieerd door andere steden. In Nederland worden de recente conflicten in Culemborg genoemd.

Aandachtspunt is de 'vrijwilligers' zorgvuldig te kiezen. Zorg ook dat er – zo mogelijk – succesverhalen zijn, zodat geloof in de aanpak ontstaat. Hanteer ook een wachtlijst voor vrijwilligers, met andere woorden: zorg dat het zijn van bemiddelaar status heeft en gezag kan verwerven.

4.2 De aanpak van buurtproblemen door Spirit

Ahmed Magouz vertelt dat Spirit zich bezig houdt met twee soorten herstelbemiddeling: slachtoffer-dader-gesprekken en bemiddeling bij buurtproblemen. Deze laatste variant, de zogenaamde Buurt Overlast Bemiddeling, is i.c. het meest relevant.

Zie voor algemene informatie over herstelbemiddeling door Spirit:

<http://www.spirit.nl/verwijzers/wat-kunnen-wij-voor-u-doen/programmas/herstelbemiddeling/>

Zie voor een folder over buurt overlast bemiddeling:

http://www.spirit.nl/fileadmin/site-storage/spirit.nl/bestanden/documenten/Downloads/Folders/Herstel_bemiddeling_buurtoverlast.pdf

De ervaring van Ahmed Magouz (Spirit) is dat de gemeenschap zich vaak niet gehoord voelt. Als je de moeite neemt om in gesprek te raken, mensen serieus te nemen en de barrières weg te nemen, kunnen zich in zijn ervaring 'wonderen' van communicatie voordoen die de basis vormen voor een positieve verandering in de buurt en de oplossing van de bestaande buurtproblematiek.

4.3 Eigen Kracht in Amsterdam Nieuw West, ook voor het aanpakken van geweld tegen homo's

Wethouder Jesse Bos van stadsdeel Amsterdam Nieuw West geeft aan dat het Eigen Kracht principe in Nieuw West centraal staat. De eigen kracht van mensen en hun omgeving wordt op allerlei manieren gestimuleerd. Het stadsdeel is momenteel samen met de Eigen Kracht Centrale bezig om trainingen te verzorgen zodat Eigen Kracht conferenties op diverse plekken ingezet kunnen worden. Jesse Bos geeft ook aan dat er in Nieuw West een aantal incidenten hebben plaatsgevonden rondom het wegpesten van homo's. De problematiek is vervolgens aangepakt met een Eigen Kracht conferentie waar de direct betrokkenen én de buurtbewoners bij betrokken zijn. De eerste ervaringen hiermee zijn positief. Het zou een idee zijn om deze casussen nader te onderzoeken om te kijken wat enerzijds mogelijke knelpunten zijn en om anderzijds de succesfactoren van deze aanpak te identificeren.

4.4 De aanpak van hate crime en criminaliteit door jeugdgroepen in Engeland

Henk Krooi (Krooi Consultancy) heeft in Engeland een project van de London Probation Trust bezocht en is geïnspireerd geraakt door de effectieve groepsaanpak die door hen is ontwikkeld. Er wordt een

integraal pakket van maatregelen opgesteld, waarvan RJ er één is. De nadruk ligt op het mobiliseren van de positieve krachten onder het motto: zonder wijk geen effect.

Zie o.a. [http://www.london-](http://www.london-probation.org.uk/about_us/equality_diversity/hate_crime.aspx)

[probation.org.uk/about_us/equality_diversity/hate_crime.aspx](http://www.london-probation.org.uk/about_us/equality_diversity/hate_crime.aspx)

London Probation Trust is ook betrokken bij twee opeenvolgende Europese projecten die gericht zijn op het tegengaan van hate crime (Reducing Hate Crime in Europe 1 en 2), waarbij onder meer ook samengewerkt wordt met Nederlandse organisaties zoals Forum en Clockwise Netherlands. Zie voor meer info over deze Europese projecten en andere Europese projecten waar London Probation Trust partner in is: http://www.london-probation.org.uk/what_we_do/european_projects.aspx

4.5 Andere voorbeelden en suggesties voor een pilot

Ongetwijfeld bestaan er in Nederland en daarbuiten nog andere goede voorbeelden van de aanpak van hate crime waarbij RJ een onderdeel vormt en/of het mobiliseren van de buurt bij de aanpak van problemen met allochtone jeugdgroepen / gangs in de wijk. Er kan bijvoorbeeld aansluiting gezocht worden bij het concept van de Vreedzame Stad / Wijk in Utrecht.

Restorative City Hull kent mogelijk ook een herstelgerichte aanpak van deze problematiek.

Het zou interessant zijn om bestaande good practices op het gebied van RJ en hate crime wat breder te inventariseren in zowel binnen- als buitenland. En op grond hiervan te kijken of er in Nederland een pilot ontwikkeld zou kunnen worden gebaseerd op de lessons learned uit die praktijken. Engeland lijkt hierbij een gidsfunctie te kunnen vervullen. Mogelijk hebben bepaalde Nederlandse gemeenten interesse in zo'n pilot.

Enkele deelnemers aan deze discussie gaven aan over dit thema nader door te willen praten.

Anneke van Hoek & Renée Kool (verslag)